

**8.SINIF
7.ÜNİTE
DERS NOTLARI**

Atatürk'ün Vefatı ve Yankıları

Kazanım Ders Notu - 32

» Atatürk'ün Son Günleri ve Vefatı

- Devlet işlerinde son derece titiz olan Atatürk, kendi sağlığına gerektiği kadar özen gösteremiyordu. Devleti ilgilendiren meselelerde aralıksız çalışırdı. Bu yoğun tempodan dolayı 1937'de sağlığı iyice bozulmuştu.
- Hastalığına ilk teşhisi Yalova gezisinde Dr. Nihat Reşat Belger koymuştur.
- Ciddi bir şekilde dinlenmesi gereken Atatürk yurt gezilerine devam etti. Doktorların kesin dinlenme tavsiyesinde bulunmasına rağmen gündemde olan Hatay sorununu çözmek için yoğun bir şekilde çalışmaya başladı.
- Tüm uğraşlara rağmen Atatürk'ün sağlığı daha da kötüye gitti. Deniz havasının iyi geleceği düşüncesiyle Atatürk'ün İstanbul'a gitmesine karar verildi.
- 8 Kasım'da Atatürk rahatsızlandı. 10 Kasım Perşembe günü büyük önder Atatürk, saat 09.05'te Dolmabahçe Sarayı'nda hayata veda etti.
- Atatürk'ün naaşı 20 Kasım'da Türkiye Büyük Millet Meclisine getirildi.
- 21 Kasım'da Etnografya Müzesine götürülerek katafalka konuldu.
- Atatürk'ün naaşı 1953'e kadar kaldığı Etnografya Müzesinden 10 Kasım 1953'te Anıtkabir'e nakledildi.
- Vefatından bir gün sonra 11 Kasım 1938 günü TBMM toplandı. Mecliste yapılan oylama sonucunda Malatya Milletvekili İsmet İnönü, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı seçildi.

» Atatürk'ün Vefatının Yankıları

Yurt İçindeki Yankıları

- Atatürk'ün vefatı bütün yurttaki derin bir üzüntüyle karşılandı. Bütün yurttaki yas ilan edildi.
- Genç, yaşlı bütün vatandaşlar, Atatürk'e olan saygılarından dolayı cenaze törenine katıldı.
- 11 Kasım günü ulusal anlamda bütün gazetelelerin manşetleri ulu önderin kaybını aktarıyordu.
- Birçok şair, yazar ve sanatçı eserlerinde bugünün duygusunu ve acısını yansıttı.

Yurt Dışındaki Yankıları

- Birçok yabancı basın kuruluşu vefat haberini birinci sayfadan duyurmuştur.
- Düşmanlarının bile saygısını kazanmış olan Atatürk, vefatı ile tüm dünyayı etkilemiştir.
- Birçok devlet başkanı yayınladıkları mesajlarla vefatın kendilerinde uyandırdığı derin üzüntüyü dile getirmişlerdir.

Atatürk'ün ölümü üzerine dünya basını ve dünya devlet başkanları taziye mesajları yayınlamıştır. Bu durum Atatürk'ün sadece Türkiye'nin değil, dünyanın da değer verdiği evrensel değerlere sahip bir lider olduğunun kanıtıdır.

» Atatürk'ün Eserleri

- Atatürk çok yönlü bir kişilik yapısına sahiptir. Yazdığı eserler, yaptığı inkılaplar ve açtığı kurumlar bunun kanıtıdır.

Atatürk'ün bazı yazılı eserleri şunlardır:

- Nutuk
- Geometri
- Cumalı Ordugâhı
- Tâbiye ve Tatbikat Seyahati
- Vatandaş İçin Medeni Bilgiler

Atatürk'ün açtığı bazı kurumlar şunlardır:

- TBMM
- Türk Dil Kurumu
- Türk Tarih Kurumu
- Ankara Hukuk Mektebi
- Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

"Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir." diyen Atatürk, böylelikle en büyük eserinin Türkiye Cumhuriyeti olduğunu ifade etmiştir.

Atatürk'ün Vefatı	II. Dünya Savaşı'nın Başlaması	Milli Korunma Kanunu	Varlık Vergisi Kanunu	Adana ve Kahire Konferansları	Yalta Konferansı	Milli Kalkınma Partisinin Kurulması	II. Dünya Savaşı'nın Sona Ermesi	Demokrat Partinin Kurulması
10 Kasım 1938	1939	18 Ocak 1940	11 Kasım 1942	1943	4-11 Şubat 1945	22 Eylül 1945	1945	7 Ocak 1946

Atatürk'ün Vefatı ve Yankıları

Kazanım Ders Notu - 32

» Atatürk'ün Son Günleri ve Vefatı

- Devlet işlerinde son derece titiz olan Atatürk, kendi sağlığına gerektiği kadar özen gösteremiyordu. Devleti ilgilendiren meselelerde aralıksız çalışırdı. Bu yoğun tempodan dolayı 1937'de sağlığı iyice bozulmuştu.
- Hastalığına ilk teşhisi Yalova gezisinde Dr. Nihat Reşat Belger koymuştur.
- Ciddi bir şekilde dinlenmesi gereken Atatürk yurt gezilerine devam etti. Doktorların kesin dinlenme tavsiyesinde bulunmasına rağmen gündemde olan Hatay sorununu çözmek için yoğun bir şekilde çalışmaya başladı.
- Tüm uğraşlara rağmen Atatürk'ün sağlığı daha da kötüye gitti. Deniz havasının iyi geleceği düşüncesiyle Atatürk'ün İstanbul'a gitmesine karar verildi.
- 8 Kasım'da Atatürk rahatsızlandı. 10 Kasım Perşembe günü büyük önder Atatürk, saat 09.05'te Dolmabahçe Sarayı'nda hayata veda etti.
- Atatürk'ün naaşı 20 Kasım'da Türkiye Büyük Millet Meclisine getirildi.
- 21 Kasım'da Etnografya Müzesine götürülerek katafalka konuldu.
- Atatürk'ün naaşı 1953'e kadar kaldığı Etnografya Müzesinden 10 Kasım 1953'te Anıtkabir'e nakledildi.
- Vefatından bir gün sonra 11 Kasım 1938 günü TBMM toplandı. Mecliste yapılan oylama sonucunda Malatya Milletvekili İsmet İnönü, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı seçildi.

» Atatürk'ün Vefatının Yankıları

Yurt İçindeki Yankıları

- Atatürk'ün vefatı bütün yurttaki derin bir üzüntüyle karşılandı. Bütün yurttaki yas ilan edildi.
- Genç, yaşlı bütün vatandaşlar, Atatürk'e olan saygılarından dolayı cenaze törenine katıldı.
- 11 Kasım günü ulusal anlamda bütün gazetelelerin manşetleri ulu önderin kaybını aktarıyordu.
- Birçok şair, yazar ve sanatçı eserlerinde bugünün duygusunu ve acısını yansıttı.

Yurt Dışındaki Yankıları

- Birçok yabancı basın kuruluşu vefat haberini birinci sayfadan duyurmuştur.
- Düşmanlarının bile saygısını kazanmış olan Atatürk, vefatı ile tüm dünyayı etkilemiştir.
- Birçok devlet başkanı yayınladıkları mesajlarla vefatın kendilerinde uyandırdığı derin üzüntüyü dile getirmişlerdir.

Atatürk'ün ölümü üzerine dünya basını ve dünya devlet başkanları taziye mesajları yayınlamıştır. Bu durum Atatürk'ün sadece Türkiye'nin değil, dünyanın da değer verdiği evrensel değerlere sahip bir lider olduğunun kanıtıdır.

» Atatürk'ün Eserleri

- Atatürk çok yönlü bir kişilik yapısına sahiptir. Yazdığı eserler, yaptığı inkılaplar ve açtığı kurumlar bunun kanıtıdır.

Atatürk'ün bazı yazılı eserleri şunlardır:

- Nutuk
- Geometri
- Cumalı Ordugâhı
- Tâbiye ve Tatbikat Seyahati
- Vatandaş İçin Medeni Bilgiler

Atatürk'ün açtığı bazı kurumlar şunlardır:

- TBMM
- Türk Dil Kurumu
- Türk Tarih Kurumu
- Ankara Hukuk Mektebi
- Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

"Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir." diyen Atatürk, böylelikle en büyük eserinin Türkiye Cumhuriyeti olduğunu ifade etmiştir.

Atatürk'ün Vefatı	II. Dünya Savaşı'nın Başlaması	Milli Korunma Kanunu	Varlık Vergisi Kanunu	Adana ve Kahire Konferansları	Yalta Konferansı	Milli Kalkınma Partisinin Kurulması	II. Dünya Savaşı'nın Sona Ermesi	Demokrat Partinin Kurulması
10 Kasım 1938	1939	18 Ocak 1940	11 Kasım 1942	1943	4-11 Şubat 1945	22 Eylül 1945	1945	7 Ocak 1946

» II. Dünya Savaşı Öncesi

- Atatürk; "Savaş zaruri ve hayati olmalıdır. Milletın hayatı bir tehlikeye maruz kalmadıkça savaş bir cinayettir." ve "Yurtta barış, dünyada barış!" sözleriyle dünya barışının korunmasının öneminden bahsetmiştir.
- II. Dünya Savaşı'nın yaklaşması üzerine dünyadaki gelişmeleri yakından izleyen Atatürk, yaklaşan savaşın etkilerinin ülkemizde hissedilmemesi ve ülke güvenliğinin sağlanması için birtakım önlemler almıştır.
- Atatürk döneminde II. Dünya Savaşı öncesi alınan önlemlere bakıldığında dış politikada gerçekçi, dengeli, barışçı ve millî menfaatleri koruyan bir siyaset anlayışı izlenmiştir.
- Atatürk'ün II. Dünya Savaşı öncesi tespitlerinin gerçekleşmesi onun ileri görüşlü, öngörülü ve önzevleri kuvvetli bir lider olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.

» II. Dünya Savaşı

Savaşın Nedenleri

- Dünya barışını sağlamak için kurulan Milletler Cemiyetinin büyük devletlerin (İngiltere) çıkarlarına göre hareket etmesi
- I. Dünya Savaşı'nda ağır bir mağlubiyet alan Almanya'nın saldırgan bir tutumla Balkanlara saldırması
- İtalya'nın Habeşistan'a saldırması
- Japonya'nın Mançurya'ya saldırması

Savaşın Grupları

Müttefik Devletler		Mihver Devletler	
• İngiltere	• Fransa	• Almanya	• İtalya
• Sovyet Rusya	• ABD	• Japonya	

Savaşın Sonuçları

- Almanya'nın 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'yı işgal etmesiyle İngiltere ile Fransa, Almanya'ya savaş ilan etti (3 Eylül 1939). Böylece II. Dünya Savaşı başladı.
- Savaş, 1945'in sonuna doğru Müttefiklerin lehine dönmeye başladı. Müttefikler Yalta Konferansı'nda "Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmeyen devletlerin kurulacak olan teşkilata üye kabul edilmeyeceğini" duyurdular. Savaş sonrası dünya siyasetinde söz sahibi olmak isteyen Türkiye tarafsızlık politikasını terk ederek Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti.
- Savaşı Müttefikler kazandı. Milyonlarca insan hayatını kaybetti.
- Dünya barışını korumak amacıyla Birleşmiş Milletler Teşkilatı kuruldu.

» II. Dünya Savaşı Öncesi

- Savaş sırasında Türkiye denge politikası izledi.
- Jeopolitik konumundan dolayı iki taraf da Türkiye'yi yanında savaşa sokmak için baskı yaptı. Müttefik Devletler, 1943 yılında Adana ve Kahire'de düzenledikleri konferanslarda Türkiye'yi yanlarına çekmek istediysede başarılı olamadı.
- Savaş sonunda kurulacak teşkilata girip dünya siyasetinde söz sahibi olmak isteyen Türkiye Müttefiklerin yanında savaşa girse de herhangi bir cephede savaşmadı.

Savaşta yaptığımız çalışma ve aldığımız önlemler

- Geceleri sokağa çıkma yasağı uygulandı.
- Gece saldırılarına karşı karartma uygulandı.
- Bir milyona yakın erkek, savaş ihtimaline karşı askere alındı.
- Savaş nedeniyle haksız kazanç elde edenlerden varlık vergisi alındı.
- Boğazların güvenliğini sağlamak için boğazlara yakın olan çevre illerde sıkıyönetim ilan edildi.
- İstanbul'da özel araçlarla trafiğe çıkmak yasaklandı.
- Millî duyguları inciten radyo yayınları yasaklandı.
- Millî Korunma Kanunu hazırlandı.
- Ekmek, şeker ve et gibi temel tüketim malzemeleri "karne" ile dağıtıldı.

Atatürk'ün
VefatıII. Dünya Savaşı'nın
BaşlamasıMillî Korunma
KanunuVarlık Vergisi
KanunuAdana ve Kahire
KonferanslarıYalta
KonferansıMillî Kalkınma Par-tisinin
KuruluşuII. Dünya Savaşı'nın
Sona ErmesiDemokrat Partinin
Kuruluşu

10 Kasım 1938

1939

18 Ocak 1940

11 Kasım 1942

1943

4-11 Şubat 1945

22 Eylül 1945

1945

7 Ocak 1946

» II. Dünya Savaşı Öncesi

- Atatürk; "Savaş zaruri ve hayati olmalıdır. Milletın hayatı bir tehlikeye maruz kalmadıkça savaş bir cinayettir." ve "Yurtta barış, dünyada barış!" sözleriyle dünya barışının korunmasının öneminden bahsetmiştir.
- II. Dünya Savaşı'nın yaklaşması üzerine dünyadaki gelişmeleri yakından izleyen Atatürk, yaklaşan savaşın etkilerinin ülkemizde hissedilmemesi ve ülke güvenliğinin sağlanması için birtakım önlemler almıştır.
- Atatürk döneminde II. Dünya Savaşı öncesi alınan önlemlere bakıldığında dış politikada gerçekçi, dengeli, barışçı ve millî menfaatleri koruyan bir siyaset anlayışı izlenmiştir.
- Atatürk'ün II. Dünya Savaşı öncesi tespitlerinin gerçekleşmesi onun ileri görüşlü, öngörülü ve önzevleri kuvvetli bir lider olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.

» II. Dünya Savaşı

Savaşın Nedenleri

- Dünya barışını sağlamak için kurulan Milletler Cemiyetinin büyük devletlerin (İngiltere) çıkarlarına göre hareket etmesi
- I. Dünya Savaşı'nda ağır bir mağlubiyet alan Almanya'nın saldırgan bir tutumla Balkanlara saldırması
- İtalya'nın Habeşistan'a saldırması
- Japonya'nın Mançurya'ya saldırması

Savaşın Grupları

Müttefik Devletler		Mihver Devletler	
• İngiltere	• Fransa	• Almanya	• İtalya
• Sovyet Rusya	• ABD	• Japonya	

Savaşın Sonuçları

- Almanya'nın 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'yı işgal etmesiyle İngiltere ile Fransa, Almanya'ya savaş ilan etti (3 Eylül 1939). Böylece II. Dünya Savaşı başladı.
- Savaş, 1945'in sonuna doğru Müttefiklerin lehine dönmeye başladı. Müttefikler Yalta Konferansı'nda "Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmeyen devletlerin kurulacak olan teşkilata üye kabul edilmeyeceğini" duyurdular. Savaş sonrası dünya siyasetinde söz sahibi olmak isteyen Türkiye tarafsızlık politikasını terk ederek Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti.
- Savaşı Müttefikler kazandı. Milyonlarca insan hayatını kaybetti.
- Dünya barışını korumak amacıyla Birleşmiş Milletler Teşkilatı kuruldu.

» II. Dünya Savaşı Öncesi

- Savaş sırasında Türkiye denge politikası izledi.
- Jeopolitik konumundan dolayı iki taraf da Türkiye'yi yanında savaşa sokmak için baskı yaptı. Müttefik Devletler, 1943 yılında Adana ve Kahire'de düzenledikleri konferanslarda Türkiye'yi yanlarına çekmek istediysede başarılı olamadı.
- Savaş sonunda kurulacak teşkilata girip dünya siyasetinde söz sahibi olmak isteyen Türkiye Müttefiklerin yanında savaşa girse de herhangi bir cephede savaşmadı.

Savaşta yaptığımız çalışma ve aldığımız önlemler

- Geceleri sokağa çıkma yasağı uygulandı.
- Gece saldırılarına karşı karartma uygulandı.
- Bir milyona yakın erkek, savaş ihtimaline karşı askere alındı.
- Savaş nedeniyle haksız kazanç elde edenlerden varlık vergisi alındı.
- Boğazların güvenliğini sağlamak için boğazlara yakın olan çevre illerde sıkıyönetim ilan edildi.
- İstanbul'da özel araçlarla trafiğe çıkmak yasaklandı.
- Millî duyguları inciten radyo yayınları yasaklandı.
- Millî Korunma Kanunu hazırlandı.
- Ekmek, şeker ve et gibi temel tüketim malzemeleri "karne" ile dağıtıldı.

Atatürk'ün
VefatıII. Dünya Savaşı'nın
BaşlamasıMillî Korunma
KanunuVarlık Vergisi
KanunuAdana ve Kahire
KonferanslarıYalta
KonferansıMillî Kalkınma Par-
tisinin KurulmasıII. Dünya Savaşı'nın
Sona ErmesiDemokrat Partinin
Kurulması

10 Kasım 1938

1939

18 Ocak 1940

11 Kasım 1942

1943

4-11 Şubat 1945

22 Eylül 1945

1945

7 Ocak 1946

» Çok Partili Yaşama Geçiş

- Atatürk döneminde çok partili hayata geçiş denemeleri olmuş ancak henüz uygun ortam olmamasından dolayı ve inkılapların yapılmasını hızlandırmak için tek partili hayata devam etmek zorunda kalmıştır.
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupalı Devletlerin ve ABD'nin demokratik anlayışla yönetilen ülkelerle iş birliğinin oldukça önemli olduğunu vurgulaması, Türkiye'de çok partili yaşama geçiş için çalışmaların yeniden gündeme gelmesine neden oldu.
- Birleşmiş Milletler Anayasası'nda teşkilata katılabilmek için "demokratik bir rejime sahip olunması" gerektiği hükmünün yer alması, bu çalışmaların hız kazanmasında rol oynadı.
- II. Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik etkilerin ülkemizde de görülmesi hükümet içinde fikir ayrılıklarına neden oldu. Bu durum yeni partilerin kurulacağını sinyali veriyordu.
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün "Tek eksiğimiz hükümet partisinin karşısında başka bir parti bulunmamasıdır." sözleri, muhalefet partilerinin kurulmasını hızlandırdı.

» Çok Partili Yaşama Kesin Geçiş

- 22 Eylül 1945 tarihinde sanayici iş insanı olan Nuri Demirağ tarafından Atatürk'ün vefatı sonrasında ilk muhalefet partisi olan Milli Kalkınma Partisi kurulmuştur.
- Milli Kalkınma Partisinin kurulması ile cumhuriyet tarihinde çok partili hayata geçiş sağlanmış oldu.

Demokrat Partinin Kurulması

- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), savaşın olumsuz etkilerini hissetmiştir. Yaşanan ekonomik sıkıntılara karşı hükümetin yaptığı bazı çalışmalar, parti içinde görüş ayrılığına neden olmuştur.
- Hükümetin "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu" ile halkın sorunlarını çözme girişimine Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan, Fuat Köprülü gibi kişiler muhalif bir tutum sergilediler.
- Bu milletvekilleri "Dörtlülük Takrir" adı verilen bir önerge verdiler. Önergeleri kabul edilmeyince bunun üzerine bu dörtlülük 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Partiyi kurmuştur.
- Demokrat Partinin kurulduğu 1946 yılında Türkiye'de ilk kez birden çok partinin katıldığı seçim yapıldı.
- 1946 seçimlerinde iktidar değişirse de millet iradesinin belirleyici olduğu demokratik bir sisteme kavuşuldu.
- 1950 yılında yapılan seçimlerde Demokrat Parti, iktidarı CHP'den devralmayı başardı.

Çok Partili Yaşama Geçişin Sonuçları

- Demokratik devlet anlayışı ve milli egemenlik anlayışı güçlendi.
- Hükümet işlerinin denetlenebilmesinin (muhalefet) önü açıldı.
- Farklı fikir ve düşünceler yönetimde ve mecliste temsil edildi.
- Düşünce ve ifade özgürlüğünün önündeki engellerden biri kalktı.

Atatürk'ün
Vefatı

10 Kasım 1938

II. Dünya Sava-
şı'nın Başlaması

1939

Milli Korunma
Kanunu

18 Ocak 1940

Varlık Vergisi
Kanunu

11 Kasım 1942

Adana ve Kahire
Konferansları

1943

Yalta
Konferansı

4-11 Şubat 1945

Milli Kalkınma Par-
tisinin Kurulması

22 Eylül 1945

II. Dünya Sava-
şı'nın Sona Ermesi

1945

Demokrat Partinin
Kurulması

7 Ocak 1946